

**T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SAHNE KURULUMLARI VE YÖNETİMLERİ
SIRASINDA İŞ GÜVENLİĞİ VE İŞÇİ
SAĞLIĞI:
ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Çağlayan Karagözler
141101390**

**Danışman
Prof. Dr. Erhan Tuna**

Bölüm: İş Sağlığı ve Güvenliği

Mayıs, 2018

**T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SAHNE KURULUMLARI VE YÖNETİMLERİ
SIRASINDA İŞ GÜVENLİĞİ VE İŞÇİ
SAĞLIĞI:
ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Çağlayan Karagözler
141101390**

**Danışman
Prof. Dr. Erhan Tuna**

Bölüm: İş Sağlığı ve Güvenliği

Mayıs, 2018

Özgünlük Bildirisi

1. Bu çalışmada, başka kaynaklardan yapılan tüm alıntıların, ilgili kaynaklar referans gösterilerek açıkça belirtildiğini,
2. Alıntılar dışındaki bölümlerin, özellikle projenin ana konusunu oluşturan teorik çalışmaların ve yazılım/donanımın benim tarafımdan yapıldığını bildiririm.

İstanbul,2018

Çağlayan Karagözler

İÇİNDEKİLER

ÖZGÜNLÜK BİLDİRİSİ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR ve TERİMLER.....	vii
ÖNSÖZ.....	viix
1.GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. İş Güvenliği.....	5
2.1.1 İş Güvenliğinin Temel İlkeleri ve Amacı.....	6
2.2. Dünya'da İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi.....	8
2.3. Türkiye'de İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi.....	10
3. GEREÇ ve YÖNTEM.....	12
3.1 Sahne Kurulumunda Tehlikelerin Tespit Edilmesi.....	12
3.1.1. Truss (Makas) ve PA (Ses sistemi) Kurulumu.....	14
4. BULGULAR.....	19
4.1. Örnek Olayların Video Görüntüleri Üzerinden İncelenerek Risklerin Tespit Edilmesi.....	19
4.2. Örnek Olay Kapsamında Tespit Edilen Risklere Çözüm Önerileri.....	20
5.TARTIŞMA.....	31
6.SONUÇ.....	35
7.ÖZET.....	38
8.SUMMARY.....	39
9.KAYNAKLAR.....	40
10.EKLER.....	40

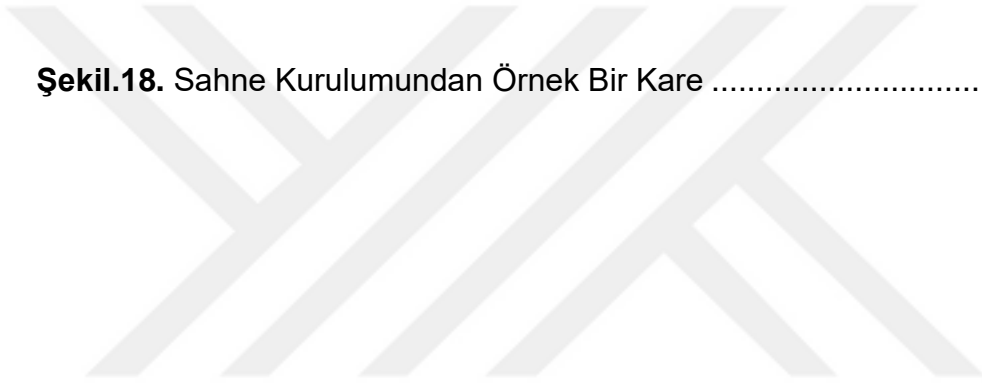
11.ÖZGEÇMİŞ	40
--------------------------	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil.1. Altyapıdan Alev Yükselmesinin Görüntülediği An	19
Şekil.2. Kontrol için Sahneye Davet Edilen Çalışan	20
Şekil.3. Çalışanın Alev Aldığı An	20
Şekil.4. Kıyafeti Aleve Karşı Hassas Olmadığından Çalışanın Yanarak Sahneden Uzaklaştığı An	21
Şekil.5. Trussların Koparak Sahneye Düştüğü An.....	22
Şekil.6. Sahneye Düşen Truss Parçası Üzerindeki Aydınlatma Elemanları	22
Şekil.7. Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare	23
Şekil.8. Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare	23
Şekil.9. Inna, Uniq Maslak, İstanbul Konseri Sahne Kaza Görüntüsü	24
Şekil.10. Inna, Uniq Maslak, İstanbul Konseri Sahneden Düşme Anı	24
Şekil.11. 30. Ağustos. 2017, AKM Tören Alanı, Ankara	25
Şekil.12. 30. Ağustos. 2017, AKM Tören Alanı Yıkılan Truss, Ankara	25
Şekil.13. TV8, Yetenek Sizsiniz Türkiye Programında Yaşanan Yarışmacı Kazası	26

Şekil.14. TV8, Yetenek Sizsiniz Türkiye Programında Yaşanan Kaza Sonrası	27
Şekil.15. Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare	28
Şekil.16. Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare	29
Şekil.17. Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare	29
Şekil.18. Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare	30

TABLULAR LİSTESİ

Tablo.1. Finne-Kinney Metodu İle Risk Değerlendirme Kriterleri (Olasılık) .17

Tablo.2. Finne-Kinney Metodu İle Risk Değerlendirme Kriterleri (Frekans)..17

Tablo.3. Finne-Kinney Metodu İle Risk Değerlendirme Kriterleri (Şiddet)18

Tablo.4. Finne-Kinney Risk Analizi Sonucu.....18

KISALTMALAR ve TERİMLER

ILO Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labor Organization)

LINE ARRAY Alt alta sıralanmış, uzak alanlara ses iletebilmek için özel tasarlanmış hoparlör setidir.

TRUSS Ekipman veya dekorasyon elemanlarının montajı için kullanılan makas strüktürlü iskelet.

PA Konser seviyesinde yüksek sesi dinleyiciye ileten ses sistemi (Power Amplified)

WHO Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

ÖNSÖZ

Bu tezi yazmamdaki en önemli hedefim, kendi meslek hayatımda da rastlamış olduğum çeşitli talihsiz kazalar sonucu yaşamını yitiren meslektaşlarımda durumuna şahit olduktan sonra, başka meslektaşlarımda benzer durumlarda kalmaması için ne yapabilirim sorusuna cevap aramaktır.

Türkiye özelinde, performans sahnesi kurulum sektöründe yaşanan çok geniş çaplı ihmaller mevcuttur ve bu ihmaller sonucu yüksek kayıplar ve zararlar yaşanmaktadır. Bunun temel sebebi ise performans sahnesi kurulumu işinin, özel bir sektöre dayalı olması ve bu sektöre bağlı özelleştirilmiş bir iş güvenliği mevzuatı bulunmayışıdır.

Temel amacım, sektörün bilincini artırmak ve bu tip kazaların yaşanmasının önüne geçilebilmesi mümkün ise bunun gerçekleşmesinde bir adım atılmasına yardımcı olabilmektir.

Tezi hazırlamamda yardımları için Danışmanım Prof. Dr. Erhan Tuna'ya teşekkürlerimi iletirim.

1. GİRİŞ

“Sahne Kurulumları Ve Yönetimleri Sırasında İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı: Örnek Olay İncelemesi” konulu yüksek lisans tezi kapsamında bu doküman hazırlanmaya başlanmıştır. Tezin 3 temel konusu iş güvenliği, işçi sağlığı, sahne (konser, performans) kurulumu ve yönetimidir.

İkinci bölümde tez hakkında bilgiler verilmiş ve tezin yapısı hakkında detaylar ortaya konulmuştur. Tezin amacı, kapsamı ve yöntemi tartışılmış aynı zamanda tez konusunun seçimiyle ilgili detaylı bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise öncelikle iş güvenliği ve işçi sağlığı konularının kavramsal çerçeveleri oluşturulup aktarılmıştır. Sahne kurulumundaki elemanlar tanıtıldıktan sonra dünyadaki sahne kurulumu, risk yönetimi ve standartlar ortaya konulmuştur.

Dördüncü bölümde ise sahne kurulumları esnasında kayda alınmış video görüntüleri üzerinden iş güvenliği ve işçi sağlığı açısından tehdit oluşturmuş konular irdelenmiş ve Avusturalya Eğlence Endüstrisi için üretilen “Australian Entertainment Industry Association and the Media Entertainment and Arts Alliance” raporu örnek alınarak Türkiye’deki sahne kurulumlarına yardımcı olacak bir model önerisi sunulmuştur.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda çeşitli çalışmaları görmek mümkündür:

Aydın¹; işçi sağlığını “bütün çalışanları bedensel, ruhsal ve sosyal yönden en yüksek düzeye getirmeyi, bu düzeyi sürdürmeyi, bu düzeyi bozacak etkenleri önlemeyi, çalışanları fizyolojik ve psikolojik yeteneklerine uygun işlere yerleştirmeyi ve böylece işi insana, insanı işe adapte etmeyi amaçlayan bir alan” olarak tanımlarken, iş güvenliğini ise “iş yerlerini işin yürütümü nedeniyle oluşan tehlikelerden uzaklaştırmak ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan arındırarak, daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için yapılan sistemli çalışmalar” olarak tanımlamıştır.

Özkılıç vd.²; İş güvenliği ve işçi sağlığını şu şekilde tanımlamışlardır. Tüm mesleklerde işçilerin bedensel, ruhsal, sosyal iyilik durumlarını en üst düzeye ulaştırmak, bu düzeyde sürdürmek, işçilerin çalışma koşulları yüzünden sağlıklarının bozulmasını önlemek, işçileri çalıştırılmaları sırasında sağlığa aykırı etmenlerden oluşan tehlikelerden korunmak, işçileri fizyolojik ve psikolojik durumlarına en uygun mesleksel ortamlara yerleştirmek ve bu durumları sürdürmek. Özet olarak işin insana ve her insanın kendi işine uyumunu sağlamaktır. İş sağlığı güvenliğinin boyutlarını kavrayabilmek için üzerinde anlaşma sağlanmış iki tanım literatürde şu şekilde özetlenmiştir.³ Uluslararası Çalışma Örgütü ile Dünya Sağlık Örgütü uzmanlarının 1950 yılında bir araya gelerek üzerinde anlaştıkları tanımdır; İşçi sağlığı şunu amaçlar : Her çeşit işte çalışan işçilerin, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam iyilik hallerinin kollanması ve geliştirilmesi; çalışma koşullarından ötürü işçilerin

sağlıklarını yitirmelerinin önlenmesi; çalışmaları sırasında, işçilerin, sağlıklarını olumsuz yönde etkileyecek etmenlerden korunmaları; işçilerin fizyolojik ve psikolojik yapılarına uygun işe yerleştirilmesi ve bunun sürdürülmesi. Özetle, işin işçiye, işçinin işe uydurulmasıdır.

2. GENEL BİLGİLER

Tez, bugüne kadar ses mühendisi olarak görev alınmış sahne kurulumları ve yönetimleri sırasında meydana gelmiş ve gelmesi öngörülen iş güvenliği ve işçi sağlığı risklerinin ortadan kaldırılması için bir öneri niteliğindedir. İş sağlığı ve güvenliğinin kanununun bu sektörde de aktif hale getirilmesi amacıyla tasarlanmış "İş Sağlığı ve Güvenliği Yüksek Lisans Programı" tezidir.

Tez kapsamında, sahne kurulumu esnasında iş güvenliği eksikliği sebebiyle meydana gelebilecek iş kazalarının, işçi sağlığı üzerinde yaratacağı potansiyel tehlike ve riskleri belirleyerek, uzun süre ortam gözetimi, literatür araştırması, mevzuatın incelenmesi, video görüntülerinin incelenmesi ve videolardan risklerle ilgili görüntü alıntılanması, sonucu oluşturulmuştur. Tezin oluşturulması için izlenen yol genel hatlarıyla aşağıdaki gibidir.

Ortam gözetimi, Tehlikelerin belirlenmesi, Literatür taraması, Sahne Kurulumu ve Yönetimine ait Videoların İncelenmesi, Mevzuatın önerilmesi, Risk Analizi değerlendirilmesi.

Tez araştırma yöntemi olarak karma bir yöntem önermektedir. Tezin nicel tarafında deneysel olmayan tarama yöntemi kullanılmıştır. Videolar üzerinden, performans sanatlarının sergilendiği sahneler evren olarak ele alınmış olup, performans sanatları esansında oluşan iş kazaları da örnekleme oluşturmaktadır. Bunun sonucunda bir örnek olay üzerinden risk analizi yapılmıştır. Nitel açıdan konu ele alındığında da, örnek olay(durum) yöntemi kullanılmıştır.

Videolarda tespit edilen potansiyel tehlikelere, iş güvenliği ve işçi sağlığı açısından yaklaşmıştır. Problemlere, nasıl iyileştirilebilir sorusuna cevap oluşturmak adına öneriler getirilmiş ve bunlar fotoğraflarla

desteklenmiştir. Sahne kurulumu ve yönetimi alanında iş güvenliği ve işçi sağlığı açısından farkındalık yaratmak ve bu alandaki literatür boşluğunu doldurmak hedeflenmiştir. Mevzuat eksikliğinin önemine değinilmiştir. Türkiye özelinde konuya ilişkin bir mevzuatın yazılması üzerine öneriler getirilmiştir, bu önerilerin temeli olarak da Avusturalya Eğlence Endüstrisi Birliği ve Medya ve Sanat Birliği ortaklığında yazılan “Safety Guidelines for the Entertainment Industry” mevzuatı örnek alınmıştır.

2.1. İş Güvenliği

İş güvenliğinin asıl amacı işçileri işi yaparken doğacak tehlikeler karşısında korumaktır. Tehlikeleri sınıflarsak, bir işçinin yaşamının dışında beden ve ruh sağlığı açısından da problem yarattıklarını görebiliriz. Bu noktadan hareketle iş sağlığı ve işçi güvenliğinin amacı iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleyip işçilerin sağlıklarını ve yaşamlarını korumak olarak tanımlayabiliriz.⁴ İş sağlığının sağlıklı bir yaşam çevresi oluşturmak için yeterli sağlık şartlarını oluşturma hedefinde olduğu belirtilmektedir. İş güvenliği ise, iş görenin yaşamını ve vücut bütünlüğünü tehlikeye atacak riskleri ortadan kaldıran kurallar bütünü olarak tanımlamak doğru olacaktır.⁵

“Bu aşamada ayırdına varılması gereken husus, iş güvenliği ve iş sağlığı kavramlarının sadece her işletmenin kendi bünyesinde sağladığı bazı kriterlerden ibaret olmadığı olmalıdır. İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, aslında genel olarak kamu sektörü ve özel sektörün dinamiklerini belirleyen, piyasayı ve pazar koşullarını şekillendiren ve genel iş ahlakının esaslarını belirleyen etkenler olarak ele alınmalıdır.”⁶

Sonuç olarak iş güvenliği çalışmalarının amacı çalışanların işçi sağlığını korumaktır. Bu noktada çalışanları çalıştıkları ortamın olumsuzluklarından korumak bunun yanı sıra rahat ve güvenli bir atmosferde çalışmalarını devam ettirebilmek iş güvenliği açısından büyük önem taşır. Ayrıca bu çalışmalar, çalışanların ruh ve beden bütünlüklerini sağlamak için bir diğer hedef olarak görülmektedir.⁷ Bu noktada çalışanların, bir işin üretilmesindeki en temel unsur oldukları, bir işin en değerli, yerine başka bir şey konulamayan en belirleyici özellikleri taşıyan sermayesi olduğu oldukça açıktır. İş güvenliği çalışanları meslek hastalıklarına karşı koruyacağı gibi aynı zamanda iş kazaları nedeniyle oluşacak iş kayıplarını da ortadan kaldıracaktır. Dolayısıyla üretim kesintisiz şekilde devam edecek çalışanlar içinse daha sağlıklı ve güvenilir bir atmosfer oluşacaktır.⁸ Bu durum uzun vadede iş güvenliğinin artmasıyla sektörde hizmet veren işletmenin marka değerini arttıracaktır. En kaliteli iş gücünü çekme ve en yüksek çalışan bağlılığını kazanma noktasında avantaj elde edeceklerdir.

2.1.1 İş Güvenliğinin Temel İlkeleri ve Amacı

Literatürde yapılan işin veya çalışma şartlarının zarar ya da tehlike içermeme durumu güvenlik olarak nitelendirilmektedir. Bu noktada ifade edilmesi gereken en temel konu zarar ve tehlike kavramlarının göreceli olduğudur. Dolayısıyla, güvenlik, risklerin belirli bir zaman dilimi içerisinde kabul edilebilir limitler çerçevesinde olma halini ifade eder.

Harran Üniversite'sinin, "İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulama İlkeleri ve Güvenlik Kültürü" başlıklı yayınında iş güvenliği ilkeleri şu şekilde sıralanmıştır⁹;

"Bütün çalışanların hakları vardır.

İş sağlığı ve güvenliği alanında politikalar oluşturulmalıdır. (İşçi sağlığı ile iş güvenliği birbirinden ayrılamaz.)

Önleme ve koruma, iş sağlığı ve güvenliği program ve politikalarının amacı olmalıdır.

Öncelik insandır, üretim ikinci plandadır.

Bütün çalışanları kapsayacak iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri oluşturulmalıdır.

Yaşama ve çalışma koşulları birbirinden ayrılmaz. İşçiler, işverenler ve yetkililer belirli sorumluluklara, görevlere ve yükümlülüklerle sahiptirler.

Sosyal taraflar (işveren ve işçiler) ve diğer ilgili taraflarla görüş alışverişinde bulunulmalıdır.

Bu alanda etkili program ve politikalar geliştirilip uygulanması açısından bilgilendirme büyük önem taşımaktadır.

Yalnızca sağlığın korunması değil, geliştirilmesi de amaçlanmalıdır.

İş kazalarına maruz kalan, yaralanan ve mesleki hastalıklara yakalanan çalışanların tazminat alma, rehabilitasyon ve tedavi hizmetlerinden yararlanma imkanları olmalıdır.

Eğitim, güvenli ve sağlıklı çalışma ortamları açısından yaşamsal önemdedir.

İşçi sağlığı iş güvenliği, çok-bilimli (multi-disipliner) bir konudur.

Politikalar fiilen uygulanmalıdır.”

İş güvenliğinin amaçlarından da kısaca bahsedecek olursak şunları söylemek mümkündür; öncelikle iş görenlere en sağlıklı ortamı sağlamak, koşulları olumlu hale getirerek olumsuzlukları asgariye indirip etkilerini minimize etmek, iş ve işçi uyumunu yüksek seviyeye çıkarmak, maddi ve manevi zararları tamamen yok etmek, çalışma ortamını daha verimli hale getirmek. Çalışanlara en yüksek sağlıklı ortamı sunmak. Çalışma koşullarının olumsuz etkilerinden onları korumak ¹⁰;

2.2. Dünya’da İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi

Piramitlerden akılda kalan en temel şeylerden birisi tıbbi servislerin kurulmasıydı. Kısacası işçi sağlığı ve iş güvenliğinin tarihçesi çok eskilere dayanmaktadır fakat asıl meslek hastalıklarına karşı olan çalışmalar, antik Yunan’dan başlar. Madenlerdeki kurşun zehirlenmeleri Hipokrat (M 460-370) tarafından bulunurken Romalı Pliny (MS 23-77) kurşun ve kükürdün zehirli etkilerine karşı, deri maskeleri ilk kişisel korunma aracı olarak tasarlamıştır. Yunanlı Doktor Galen kurşun zehirlenmelerinin patolojisini inceleyip aynı zamanda bakır ocaklarındaki asit buharlarının zararlarını ortaya koyduğunda tarih MS 2. yüzyılı göstermekteydi. Bilindiği gibi Orta ağ zellikle Avrupa için karanlık ağ olarak adlandırılmaktadır. Bilimin durmasıyla bu tür

çalışmalara da son verilmiştir fakat Rönesans (MS 1500–1800) meslek hastalıkları ile ilgili çalışmalara devam edilen ve geliştirilen bir dönem olarak tarihte önemli bir kırılım noktasıdır. ¹¹

Sanayi Devrimi ile İş Güvenliği ve Sağlığı alanında birçok gelişme yaşanmıştır. Bu değişimler İstanbul Uzman firmasının ISG Kavram ve Kuralları Gelişimi adlı çalışmasında şu şekilde ifade edilmiştir¹²;

“Sanayi devrimi ile birlikte ilk önce kömür madenlerinde ortaya çıkan suyun tahliyesi için kullanılan buhar makinasının, daha sonraları bu devrimin simgesi olan pamuklu dokuma makinalarında kullanılması fabrika sistemlerinin ilk örneklerini meydana getirmiştir. Buharın icadı ile birlikte başlayan sanayi devrimiyle birlikte aile işletmelerinin yerini fabrika üretiminin alması sonucu üretim sürecinde çalışacak- insana gereksinim giderek artmıştır. Bu dönemde çocuklar ve kadınlarda dahil tüm İşçiler fabrika ve maden ocaklarında çok kötü koşullarda iş kazalarına ve meslek hastalıklarına neden olabilecek etkilere maruz kalarak günde 16-18 saat gibi uzun süreler çalıştırılmışlardır. Yetersiz beslenme, olumsuz barınma koşulları, uzun çalışma, eğitimsizlik, deneyimsizlik, uyumsuzluk vb. nedenlere bağlı olarak meydana gelen meslek hastalığı ve kazalarında birçok işçi yaşamını yitirmiş veya sakatlanarak çalışamaz hale gelmiştir. Bu dönemin İngiltere Parlamenterlerinden Antony Ashly Cooper; kadın ve çocukların korunmasını öngören yasalar çıkarılması konusunda çok ciddi çalışmalar yapmıştır. Thomas Percival isimli bir hekimin genç işçilerin çalışma saat ve koşulları ile ilgili olarak yaptığı çalışma sonucunda hazırladığı rapordan etkilenen İngiliz

parlamentar Sir Robert Peel; girişimleri ile “Çırakların Sağlığı ve Morali” isimli yasa yürürlüğe girmiştir. İSG yönünden İngiltere’de çıkartılan bu ilk yasanın sonucunda günlük çalışma saati 12 saat olarak sınırlanmış ve işyerlerinin havalandırılması başta olmak üzere bir çok İSG kuralı getirmiştir.1833 yılında “Fabrikalar Yasası” olarak adlandırılan yasanın yürürlüğe girmesiyle işyerlerinin denetimi için müfettiş atanması öngörülmüş, 9 yaşın altındaki çocukların işe alınması ve 18 yaşından küçüklerin ise 12 saatten fazla çalıştırılmaları yasaklanmıştır”

Kısa adı ILO olan Uluslararası Çalışma Örgütü 1919 yılında çalışmalarına başlamıştır. Örgüt 1946 yılında Birleşmiş Milletler bir antlaşma imzalamış ve bu antlaşma sonucunda bir uzmanlık kuruluşu haline gelmiştir. Bu aşamadan sonra gelişmeler daha da hızlanmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü ve iş birliği içerisinde olduğu Dünya Sağlık Örgütü katkılarıyla olumsuz çalışma ve sağlık koşullarının düzeltilmesi hedeflenmiştir. Bu noktadan hareketle, yasal düzenlemeler ve bilimsel çalışmalar hızlanmış bu süreç gelişkin ve kapsamlı bir İSG mevzuatının oluşmasıyla sonuçlanmıştır.¹³

2.3. Türkiye’de İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de İşçi Sağlığı ve Güvenliği çalışmalarına ilişkin çalışmalar 1924 yılında başlamıştır. 1935 yılında milli bayram ve genel tatil günleri hakkındaki yasa da yürürlüğe girmiştir.

394 sayılı yasa ile çalışanlara hafta tatilini getirildiğinde tarihler 1924 yılını göstermektedir. 1926 yılına gelindiğinde Borçlar yasasının yürürlüğe girdiği görülmektedir. Bu yasanın önemi içerisinde iş kazası ve meslek hastalıklarıyla ilgili hukuki hükümlerin yer almasıdır. Belediyeler Yasası 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın en büyük önemi 1593 sayılı

Umumi Hıfzıssıhha Kanunudur. 1935 yılına gelindiğinde ise milli bayram ve genel tatil günleri ile ilgili yasa çıkarılmıştır. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile 1937 yılında yürürlüğe girmiş olan 3008 sayılı İş Yasası bu konuda çıkarılan önemli yasalardır. İleri ki tarihlerde bu yasalara dayalı birçok tüzük ve detaylar ve uygulamalar dayandırılmıştır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası 1964 yılında yürürlüğe girmiştir. İşçilere çeşitli risklere karşı güvenceler getirmiştir. *“1967 yılında 931 sayılı yasayla yürürlükten kaldırılmış, bunun yerine ise 1971 tarihinde 1475 sayılı İş Yasası gelmiştir. Bu yasa uzun bir süre yürürlükte kalmış ve bu yasaya dayanarak birçok tüzük ve yönetmelikte çıkarılmıştır. Son olarak 2003 tarihinde 4857 sayılı İş Yasası yürürlüğe girmiştir.”*¹⁴ Bu yasa 2003 yılında çıkan 4958 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle değiştirilmiştir. En son 16.06.2006 tarihinde, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Sahne kurulumu gerektiren organizasyonların başarısı genellikle ulaştıkları kişi sayısı, sağladığı ekonomik ve kültürel katkı olarak nitelendirilir. Aynı zamanda bu başarı her organizasyonun güvenlik seviyesi ve risk yönetimi ile de ölçülmelidir. Bu tip organizasyonlarda sahne kurulumu işin oldukça büyük bir bölümünü kapsar. Bu sahnelerin kurulumunda performans sanatçılarından çok daha fazla sayıda kişi sahne kurulumunda görev almaktadır. Çalışanların iş güvenliği ve işçi sağlığı açısından güvence altına alınmaları organizasyon şirketleri ya da organizatörün sorumluluğu altındadır.

3.1 Sahne Kurulumunda Tehlikelerin Tespit Edilmesi

Sahne kurulumlu organizasyonlar sahne üzerinde gerçekleştirilecek olan performansın tipine göre değişken tehlike ve risk unsurları içerebilmektedir.¹⁵ Üzerinde durulması gereken en önemli konu her organizasyon özeldir ve kendine göre güvenlik riskleri barındırır.

Bu noktadan hareketle, organizasyon alanındaki tüm işverenler öngörülebilir tüm tehlikeleri belirlemeli, bu tehlikelere sebep olabilecek riskleri incelemeli, bu riskleri kontrol altına alıp yok etmek için harekete geçmelidir. Bunun yanı sıra, çalışanlara bu sürecin bir parçası olarak danışılmalıdır. Aynı zamanda ekipman, kimyasal madde, malzemeler ve çevre ile ilgili tüm araştırmalar yine işveren tarafından önceden tespit edilerek yapılmalıdır.¹⁶

Çoğu sahnenin truss ve PA gibi kurulum gerektiren ve dolayısıyla güvenlik riski barındıran ana elemanları mevcuttur. Bu elemanlara bir sonraki

alt başlıklarında detaylı olarak değinilecektir. Ancak bazı sahnelerin özel gösteri gerektiren ekipmanlarla donatılması söz konusu olabilir bu sahnelerdeki tehlikelerin ve risklerin sistematik bir şekilde analiz edilip organizasyon şirketinin önceki tecrübeleri de göz önünde bulundurularak gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır.

Dikkat çekici gösteri, dövüş, uçuş veya havada yapılan hareketler, akrobatik gösteriler, piroteknik (ateş tekniği), özel efekt veya uzman denetimi gerektiren her türlü performans için aynı zamanda uygun kalifikasyona sahip tecrübeli bir güvenlik uzmanına danışılmalıdır.¹⁷ Hatta gerekli görülürse güvenlik uzmanı bu tip performansları gösteri süresi boyunca yönetmelidir.¹⁸

Çalışanların zorluk çekebileceği veya sürekli maruz kalabileceği ya da tekrarlamak zorunda olduğu hareketler içeren durumlarda ergonomik tehlikeler ortaya çıkmaktadır. Bunları örneklendirecek olursak; dar alanlarda mecburi çalışma koşulları, vücut duruşunu ergonomik açıdan olumsuz yönde etkileyebilecek kostüm ya da cihaz kullanımı gibi durumlardan bahsetmek mümkündür.

Örneğin küçük veya mekanlarda çalışma mecburiyeti söz konusu olduğunda ergonomik prensiplere özel bir dikkat gösterilmesi gerekmektedir. Mutlaka doğru dinlenme süreleri belirlenmelidir.

3.1.1. Truss (Makas) ve PA (Ses sistemi) Kurulumu

Bir önceki başlıkta da bahsedildiği üzere ışık ve ses düzeni gerektiren sahneler için truss ve PA kurulumu iş güvenliği ve işçi sağlığı açısından en önemli unsurlardır. Truss kurulumu her iskelenin kurulumunda ortaya çıkan risklerin yanı sıra özellikle yüksek noktalarda çalışma ile alakalı olarak pek çok risk barındırmaktadır.

Safety Guidelines for the Entertainment Industry, kaynağında belirtilmiş olan bu risklere karşı alınan başlıca güvenlik önlemleri şu şekilde sıralanmıştır¹⁹

- 1.8 metre yüksekten düşme ihtimali bulunan her yükseklikte çalışan kişiler için güvenli erişim sağlanmalıdır.
- Yüksekten düştüğünde bir kişinin yaralanma potansiyeli varsa uygun önlemler alınmalıdır.
- Bahsi geçen yüksekliklerde çalışmak zorunlu ise her çalışma alanında yükseklik kurtarma prosedürleri geliştirilmelidir.
- O yüksekliğin altında bulunan kişilerin yaralanmasına karşın uygun önlemler alınmalıdır.
- İşaret ve levhalar görülebilir, açık ve geniş alanlarda olmalıdır.

Truss'lar genellikle hem ışık hem ses sistemini taşımak için kurulur. Ses sisteminin yanı sıra yerleştirilen ışık ekipmanı sayıca çok daha fazla olabilmektedir. Işık ekipmanları yüksek sıcaklığa ulaşmaya yatkındır. Dolayısıyla kabloların yerleşimi ve ekipmanların birbirine yakınlığı aşırı ısınmayı engelleyecek şekilde olmalıdır. Olası bir yangını önlemek için ışık ayar anahtarlarının maksimum yük değerlerinin aşılmadığından emin

olunması gerekir. Tüm anahtarlar hava koşullarına dayanıklı bir yapıya, bir kilitleme cihazına kabloları engel olmayacak koruma kapağına, sahip olmalıdır. Bir yapıya güvenli bir şekilde sabitlenmeli, her an devre dışı bırakılabilmeli ve çalışma dışında kilitlenmelidir. Öncelikli olarak yüksek notalarda çalışma gerektiren tüm kurulumlar için yükseltilmiş çalışma platformları kullanımı esas olmalıdır. Bu cihazların ayrıca denetlenmesi ve uzmanı tarafından güvenilirliği sağlanmalıdır. Eğer ki yükseltilmiş çalışma platformu kullanılmayıp merdivenler veya tırmanma yöntemleri kullanımı mecburi ise ek kişisel düşme koruma ekipmanları edinilmelidir. Merdivenlerin güvenliği ayrıca uzman tarafından denetlenmelidir. Seçilen merdivenlerin taşınacak olan yüke dayanabilecek durumda olması sağlanmalıdır. Sonuç olarak truss kurulumlarında özellikle yüksekte çalışma koşulları etraflıca incelenmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır²⁰.

Yukarıda da bahsedildiği üzere sahne kurulumlarında ses düzeni için ekipman kurulumu önem taşımaktadır. Bunun ana sebeplerinden bir tanesi ses sistemine ait olan ekipmanların işçi sağlığını etkileyecek yönde ağırlıkta olmalarıdır. Bu noktadan hareketle; düşen bir obje, belirli bir yükseklikten düşen herhangi bir materyali ya da ekipmanı ifade eder. Düşen obje kategorisine giren ekipmanların ya da materyallerin tehlikeleri sistematik olarak analiz edilmeli ve gerekli risk önlemleri alınmalıdır. PA'lerin bir başka tehlikesi de duyumu ve işitmeye verebileceği zarar olarak nitelendirilebilir. Duyumu korumak ve zararı minimum da tutmak için sekiz saatlik vardiyalar içerisinde ortalama 85 dB(A) ses seviyesinin üzerine çıkılmamalı daha uzun süreli çalışma şartlarında ses seviyesi uygun şekilde düşürülmelidir. Ses seviyesinin tepe noktası 140 dB(Linn)'i geçmemelidir. Son olarak çok yüksek nota beklenmedik ve rahatsız edici gürültü çıkma ihtimalleri minimize edilmelidir. İşitme korumaları seçerken çıkarılacak gürültünün genel akışı hesaba katılmalıdır. Çeşitli koruma ekipmanlarının belli frekans aralıklarına

maksimum düşürme etkisi vardır. Ürünü sağlayıcı firmadan işitme koruyucusunun karakteristik bilgisi edinilebilir. İşitme korumalarının kullanımını yaygınlaştırmak ve arttırmak için kişisel konfor tercihleri dikkate alınmalıdır. Farklı çeşitlerdeki kulak koruyucuları çalışanlara sunulmalıdır. Ağırlığın fazla olmasından dolayı ergonomik önlemler alınması gerekmektedir. Hiçbir çalışan bir gün içerisinde taşıyabileceğinden daha fazla hiçbir yükü taşımaya çalışmamalıdır. Standart ölçülere sahip olmayan özel tasarlanmış ve ağır ya da büyük olan objeleri taşımak için mümkünse mekanik kaldıraçlar kullanılmalıdır²¹.

Çalışmada, Fine-Kinney risk değerlendirme yöntemi izlemiştir. Bu yöntem analizi yapılan risklerin derecelendirilmesi, çıkan sonuçlara göre hangi risklere öncelik verileceği ve beraberinde önlemlerin önem nasıl olması gerektiğine karar vermeye yardımcı olan bir yöntemdir. Risklerin yüksekliğini hesaplama yöntemi ile oranlama yapılır ve önlemlerin alınma gerekliliğine karar verilir. Yöntem işyerinin istatistiklerini kullanma imkânı sağlaması doğrultusunda daha gerçekçi sonuçlar vermektedir.

$R = İ \times F \times Ş$ şeklinde hesaplanır.

Burada; İ = Olasılık, F = Frekans, Ş = Şiddet derecesi, R = verilerinden meydana gelmiş risk derecesidir.

Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4'de Finne-Kinney yönteminin kriterleri hakkında bilgi verilmektedir.²⁸

Tablo 1 : Finne-Kinney Metodu İle Risk Değerlendirme Kriterleri (Olasılık)

Kategori	Değer
Pratik olarak imkânsız	0,2
Zayıf ihtimal	0,5
Düşük ihtimal	1
Nadir fakat olabilir	3
Kuvvetle muhtemel	6
Çok güçlü ihtimal	10

Tablo 2 : Finne-Kinney Metodu İle Risk Değerlendirme Kriterleri (Frekans)

Kategori	Değer
Çok nadir (yılda bir veya bir kaç yılda bir)	0,5
Oldukça nadir (yılda bir veya birkaç kez)	1
Nadir (ayda bir veya bir kaç kez)	2
Ara sıra (haftada bir veya birkaç kez)	3
Sıklıkla (günde bir veya bir kaç kez)	6
Sürekli (bir saat'te veya bir kaç saat'te bir)	10

Tablo 3 : Finne-Kinney Metodu İle Risk Değerlendirme Kriterleri (Şiddet)

Kategori	Değer
Birden fazla ölümlü kaza, çevre felaketi	100
Ölümlü kaza, ciddi çevresel problem	40
Kalıcı hasar, yaralanma, iş kaybı, çevresel engel oluşturma	15
Önemli hasar, yaralanma, dış ilk yardım, arazi sınırları dışında çevresel zarar	7
Küçük hasar, yaralanma, dahili ilk yardım, arazi sınırları içerisinde çevresel zarar	3
Ucuz atlatma, çevresel zarar bulunmamaktadır	1

Tablo 4 : Risk Değerlendirme Sonucu

Risk değeri	Risk değerlendirme sonucu
$400 < R$	Tolerans gösterilemez risk (derhal gerekli önlemler alınmalı, veya iş durdurulmalıdır)
$200 < R < 400$	Esaslı risk (kısa dönemde iyileştirme yapılmalıdır – bir kaç ay)
$70 < R < 200$	Önemli risk (uzun dönemde iyileştirilmelidir- yıl içerisinde)
$20 < R < 70$	Olası risk (gözetim altında uygulanmalıdır)
$R < 20$	Önemsiz risk (önlem öncelikli değildir)

Kabul edilemez düzeyde olan risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesi için gerekli olan düzeltici faaliyetlere veya kontrol tedbirlerine karar verilir.

Risk değerlendirilmesinin en önemli adımlarından biri olan bu adımda risk kontrol önlemlerinin neler olacağını ve bu kontrol önlemlerinin belirlenmesinde ne tür bir öncelik kullanılacağına karar verilir.

Önleyici tedbirler ihtimali(olasılığı), koruyucu tedbirler ise şiddeti azaltıcı tedbirlerdir.²⁸

4. BULGULAR

Tez kapsamında örnek olay incelemesi olarak üç farklı konser ele alınacaktır. İlk iki konser Risklerin Tespit Edilmesi noktasında kullanılacaktır. Bunlardan ilki“ Metallica” isimli müzik grubunun 18 Ağustos 2012’de Kanada, Admonton, Rexal Place’de verdikleri konserdir. Diğeri ise 10 Kasım 2013 tarihinde Northwest Nazarene Üniversitesi’nin Basketbol sahasının final konseri için konser alanına dönüştürülmesi aşamasıdır. Risklere çözüm önerileri için iyi bir örnek olarak ele alınacak konser ise “Genesis” isimli müzik grubunun “Turn it again” turnesi kapsamında, 27 Eylül 2007’de, A.B.D, New Jersey, Giant Stadyumunda gerçekleşmiştir. İncelenen olayların Fine-Kinney yöntemine göre analiz sonuçları, Ekler bölümünde sunulmuştur.

4.1. Örnek Olayların Video Görüntüleri Üzerinden İncelenerek Risklerin Tespit Edilmesi

İlk görüntüde sahnenin altına yerleştirilmiş olan altyapıdan şov esnasında bir kıvılcım oku yükseldiği görülmektedir²².

Şekil 1: Altyapıdan Alev Yükselmesinin Görüntülediği An

Daha sonra, sahnenin altına yerleştirilmiş olan yüksek gerilim noktasında bir aksaklık olduğu tespit edilmiştir. Görevli konserin devam ettiği esnada sahneye çağrılmış ve kontrol yapmaya başlamıştır²².

Şekil 2: Kontrol için Sahneye Davet Edilen Çalışan

Fakat tekrar aniden yükselen alev çalışanın uygun kıyafete sahip olmaması sebebiyle üzerine sıçrayarak kıyafetinin de alev almasına neden olmuştur. Çalışan sahneden koşarak uzaklaşmıştır²².

Şekil 3: Çalışanın Alev Aldığı An

Bu noktada üzerinde durulması gereken en önemli konu örnekteki gibi piroteknik içeren gösterilerde görev alan çalışanların bu tip

alışmalara uygun kıyafetleri giymeleridir. Bu konularda sorumluluk konseri düzenleyen organizasyon firması ya da organizatrlerdedir. Bu sebeple, bu tip firma ya da kişilerin mevzuatlara çok iyi bir biçimde hakim olması iş güvenliği ya da işçi sağlığını riske atacak bütün problemleri elimine etmeleri gerekmektedir. Bunun da en iyi yolunun iyi eğitim almış uzmanlardan destek alarak çalışanları da eğiterek olacağı bilinmelidir²².

şekil 4: Kıyafeti Aleve Karşı Hassas Olmadığından alışanın Yanarak Sahneden Uzaklaştığı An

Daha nceki başlıkta bahsi geçen düşen objeler konusuna örnek olarak yine “Metallica” konserinin ilerleyen sürecinde başka bir olayı örnek olarak gösterebiliriz. Tez içerisinde önceki bölümde bahsedilen truss’ların bazı eklerinin uygun şekilde bağlanmaması veya kurulumu sırasında ihlaller yapılması nedeniyle konser esnasında truss parçaları sahneye düşmüştür. Bir diğer önemli konu ise düşen truss parçalarının üzerinde bulunan aydınlatma ekipmanlarının hem elektrik açısından hem de fiziki açıdan oluşturdukları tehlikedir²².

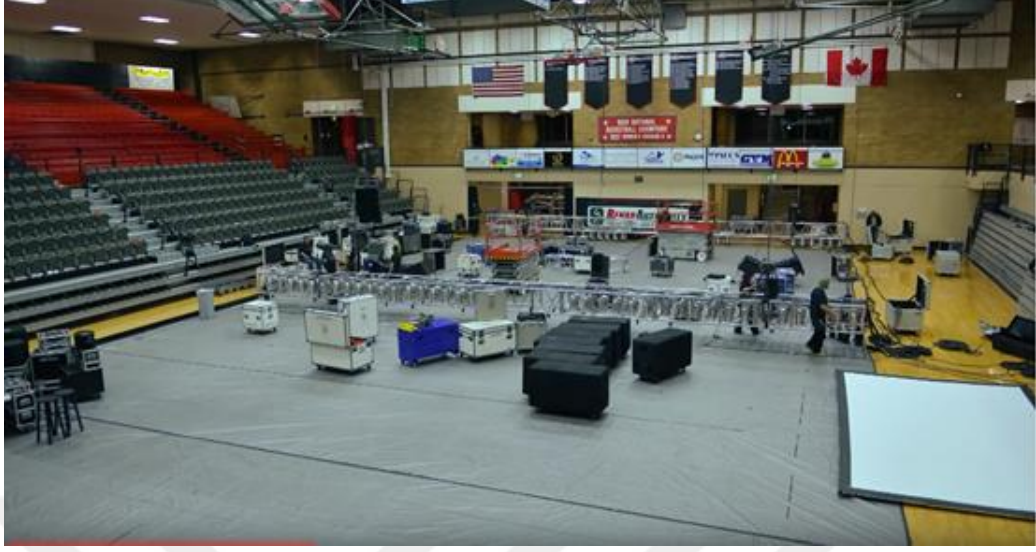

Şekil 5: Truss'ların Koparak Sahneye Düştüğü An

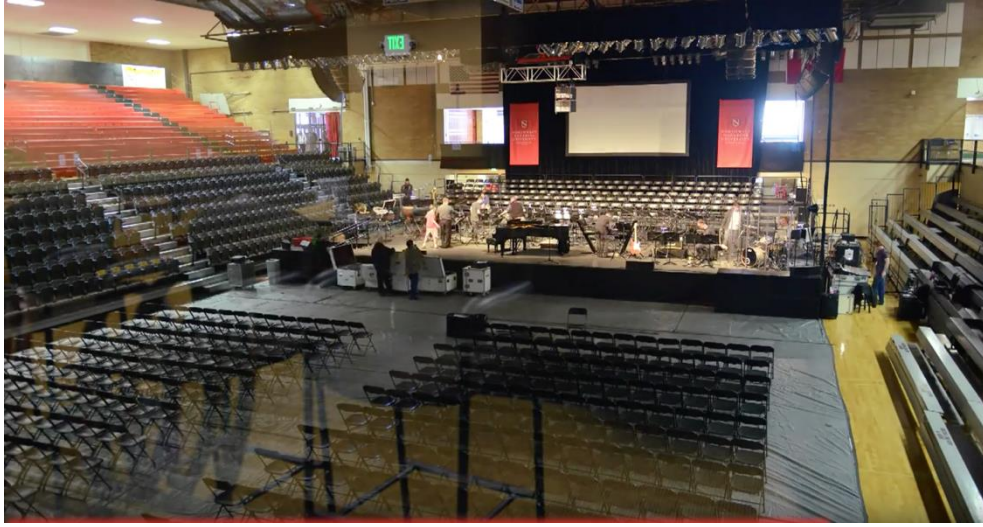

Şekil 6: Sahneye Düşen Truss Parçası Üzerindeki Aydınlatma Elemanları

Bu durumun önlenmesi için organizasyon şirketinin veya organizatörlerin, gerekli iş güvenliği uzmanlarına danışarak, ekipmanların gerekli tüm testler ve analizlerden geçtiğini ve kullanılabilirlik durumlarını, risk faktörlerini bilerek kurulumdan önce müdahale etmesi gerekmektedir²².

Şekil 7: Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare

Şekil 8: Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare

Şekil 7 ve 8'de görülen Northwest Nazarene Üniversitesi'nin Basketbol sahasının final konseri için konser alanına dönüştürülmesi aşamasındaki risklerin tespiti video görüntüsü incelenerek yapılmıştır. Şekil 8'de görüldüğü üzere line-array hoparlörlerden bir setinin kaldırılarak truss'a yerleştirilmesi sırasında düşme alanı çevresinde bulunan konser görevlerinin baret takmak, düşme alanı dışında konumlanmak gibi önlemleri almadıkları

açıkça bellidir. Şekil 8’de sahenin sağ tarafında görülen ses mühendisinin konserin en önemli çalışanlarından biri olarak elektrikli ekipmana karşı veya düşme ihtimallerine karşı hiçbir kişisel önlem almayışı veya organizatörler tarafından doğru konumlandırılmayışı iş güvenliği açısından risk oluşturmaktadır²³.

Şekil 9: Inna, Uniq Maslak, İstanbul Konseri Sahne Kaza Görüntüsü

Şekil 10: Inna, Uniq Maslak, İstanbul Konseri Sahneden Düşme Anı

12. Mayıs. 2018, tarihinde Uniq Maslak İstanbul’da düzenlenen, mekânın kendi çalışanları tarafından kurulan Inna sahnesinde Şekil 10’da görülen iş kazası yaşanmış olup sanatçı sahneden düşmüştür. Bunun

sonucunda fiziksel zarar görmüştür. Sahnenin önünde bulunan, seyircilerin arasına uzanan, platform kurulumu sırasında malzemenin durumunun ihmal edilmesi sebebiyle çöküntü yaşamış olup sanatçının dengesini kaybetmesine sebep olmuştur. Konserini kesmesine sebep olmasa da sanatçı almış olduğu fiziksel hasarı tedavi ettirmek üzere hastaneye yatmıştır²⁵.

Bu noktada platformların ağırlık testlerinin yapılması, sanatçının hareket alanını daraltmayacak olduğundan emin olunması ve olası bir düşme kazasına karşılık zeminde gerekli önlemlerin önceden alınması iş sağlığı açısından önem arz etmektedir. Türkiye’de gerçekleşen bu organizasyonun kurulumu tamamı ile bir Türk firmasına aittir. Bu örnekte yaşanan ihmaller Türkiye’de konu özelinde mevzuat ve yaptırım eksikliğinin net bir belirtecidir²⁵.

Şekil 11: 30. Ağustos. 2017, AKM Tören Alanı, Ankara

Şekil 12: 30. Ağustos. 2017, AKM Tören Alanı Yıkılan Truss, Ankara

30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları için Ankara AKM tören alanında kurulan sahnenin fırtınalı hava muhalefetine dayanamayıp büyük çapta çökme yaşaması kurulumda çalıştırılan işçilerin, can güvenliği ve sağlığını risk altında bırakmıştır. Benzer çökme performans veya icra sırasında yaşanmış olsaydı izleyenlerinde aynı şekilde can güvenliği ve sağlığını riske atabilirdi. Sadece bu potansiyelin dahi tehlikeye attığı yaşam sayısı azımsanmayacak niteliktedir²⁶.

Şekil 11 ve Şekil 12'de görülen ihmallerin kurulum sırasında gerekli testlerden geçirilmemiş malzemelerin ve tekniklerin kullanımı olduğu açıkça ortadadır. Sahne bir danışman veya bilirkişi kontrolünde kurulmaya başlansaydı bu muhalefet öngörülebilirdi²⁶.

Şekil 13: TV8, Yetenek Sizsiniz Türkiye Programında Yaşanan Yarışmacı Kazası

Şekil 14: TV8, Yetenek Siziniz Türkiye Programında Yaşanan Kaza Sonrası

TV8 kanalında yayınlanan Yetenek Siziniz Türkiye isimli yarışma programına katılan bir grup yarışmacıdan biri performansını doğru şekilde gerçekleştirememesi sonucunda sahneden düşmüştür. Bu kaza sonucunda Şekil 14'de görüldüğü üzere boyun bölgesinden hasar almıştır. Programa katılan yarışmacıların aldıkları provalar sırasında kanal ekibi tarafından yarışmacıya göre bu tip risklerin tespit edilmesi ve alına bilinecek ekstra önlemlerin alınması yarışmacının can güvenliğini tehlikeye atmamak adına esas olmalıdır. Bunun beraberinde katılan yarışmacılara performansın çeşidine göre en temel düzeyde iş güvenliği eğitimi verilmeden sahneye çıkarılması önem arz etmektedir. Aksi halde Şekil 13'te görülen düşme kazası gibi örneklerin görülmesi olasıdır²⁷.

4.2. Örnek Olay Kapsamında Tespit Edilen Risklere Çözüm Önerileri

Bir önceki başlıkta değinilen ihlallerin ve iş kazalarının meydana gelmemesi için veya meydana gelişinin minimize edilmesi için en önemli esas Türkiye özelinde şu an bu meslek dalı için standart bir mevzuat olmaması

sebebiyle bu alana en uygun mevzuatın dikkate alınarak tüm güvenlik önlemlerinin doğru şekilde sağlanmasıdır. Kanada'dan bir örnekle sistemin nasıl doğru şekilde yürütülebileceği fotoğraflarla desteklenerek bu başlık altında açıklanacaktır.

Şekil 15: Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare

Şekil 16: Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare

Şekil 17: Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare

Şekil 18: Sahne Kurulumundan Örnek Bir Kare

Şekil 15’de görüldüğü üzere kurulacak olan truss’ların gerekli analiz ve testlerinin detaylıca yapıldığı görülmektedir. Şekil 16, yüksekten düşme veya düşen obje risklerine karşı baret giyme, kemer gibi kişisel korunma yöntemlerinin uygulandığını göstermektedir. Şekil 17’de, ise yükseğe asılacak olan line-array hoparlörlerin yükseltilmeden önce tüm güvenlik önlemlerinin alındığı belgelenmektedir. Şekil 18, ses mühendisinin ayrı bir kabinde ve olası hava şartlarına karşı güvenliği sağlanmış düşen obje risklerinden uzağa konumlandırılmış ayrı bir kabinde görevlendirildiğini göstermektedir. Bu önlemler sayesinde konser boyunca olası tüm riskler asgariye indirilmiş olacak, hem çalışan hem de izleyenler böylelikle güvence altına alınmış olacaklardır²⁴.

5. TARTIŞMA

İş güvenliğinin asıl amacının işçileri iş yaparken ortaya çıkacak potansiyel tehlikelere karşı korumak olduğu tezin ilk bölümünde belirtilmiştir. Tehlikeler sınıflandırıldığında yapılan iş esnasında bir çalışanın hayati tehlikesinin yanı sıra beden ve ruh sağlığının çok önemli olduğunu unutmamak gerekir. Bunların göz ardı edilmesinin çalışan üzerinde hem fiziksel hem de psikolojik problemler yarattığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, iş sağlığı ve işçi güvenliğinin amacını, iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleyip işçilerin sağlıklarını ve yaşamlarını korumak olarak tanımlamak mümkündür.

Unutulmaması gereken en önemli konu iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerinden ilki olan bütün çalışanların hakları olduğudur. Bu sebeple işverenler çalışan haklarını gözetmeli, insan sağlığını riske atacak her türlü problemi ortadan kaldırmaya çalışmalıdır. Bunun en kolay yolu iş güvenliği ve işçi sağlığı kapsamında üretilen mevzuatları esas almaktır. Bu alandaki uzmanların desteği alınarak çalışanlara hem hakları hem de yapacakları işin riskleriyle ilgili eğitim verilmelidir.

Bu tez kapsamında üzerinde durulan sahne kurulumu ve yönetimi alanı Türkiye özelinde yeni bir iş koludur. Bu sebeple henüz bu alanda bir iş güvenliği ve işçi sağlığı mevzuatı yoktur. Ses mühendisliği alanında yaptığım çalışmalar doğrultusunda bu alanda iş güvenliği ve işçi sağlığının göz ardı edildiği gözlemlenmiştir. Ses mühendislerinin taşıdığı ağır hoparlörler sebebiyle ergonomik açıdan fiziksel zararlar gördüğü veya düşen obje sorunu sebebiyle ağır yaralanmalar geçirip bunun da ötesinde hayatlarını kaybettikleri bilinmektedir.

Avusturalya hükümeti Türkiye Cumhuriyeti'ne benzer bir tarihsel uzunluğa sahiptir fakat Avusturalya hükümetinin eğlence sektörü için iş güvenliği mevzuatları olası vakaları önleyebilmek için oldukça geniş

tutulmuştur. Avusturalya Eğlence Endüstrisi Birliği ve Medya ve Sanat Birliği ortaklığında yazılan “Safety Guidelines for the Entertainment Industry” mevzuatının içinde bulunan iş güvenliği ile alakalı konu başlıklarını inceleyip Türkiye'nin eğlence sektörü özeline uyumlu hale getirerek, Türkiye eğlence sektöründe oluşan büyük ihmallerin ve iş kazalarının meydana gelme oranı düşürülebilir. Bu konu başlıkları ÖZEL TEHLİKE YÖNETİMİ başlığı altında şu şekilde açıklayabiliriz;

1. Yüksekte Çalışma

Bu başlığın altında yüksekte çalışmanın getirdiği standart risklere uygulanan iş güvenliği kanunları yanı sıra eğlence sektörüne özel olarak çeşitli durumlardan bahsedilmiştir. Bunlardan bir tanesi dış mekânda kurulan performans sahnelerinin standartların dışında da ölçülere sahip olabilmesi sebebiyle her yüksekliğe uyabilen güvenlik önlemleri önerilmesidir.

2. Sıra dışı Ortamlarda Çalışma

Bu başlık altında, kurulan sahnelerin, sıkışık ve dar, sahne altı veya doğrudan yer altında bulunan alanlarda çalışacak işçiler için özel olarak gerekebilecek ekipmanlardan ve özel yapılardan bahsedilmiştir. Eğlence sektöründe insan ergonomisinin standartlarını zorlayacak derecede yapılar bulunabileceği için bu maddeye değinilmiştir.

3. Elektrik ve Aydınlatma Operasyonları

Eğlence sektöründe özellikle kurulan sahnenin büyüklüğü arttıkça ihtiyaç duyulan elektrik, standart kullanıma göre oldukça farklılık gösterebilir. Bu sebeple yüksek elektrik akımını idare etmek için gerekli olan iş güvenliği önlemleri önem kazanmaktadır. Kullanılan aydınlatma ekipmanları yüksek güçlü ekipmanları kategorisine girdikleri için ev tipi aydınlatma gibi yönetilmemelidir.

4. Elle İdare Edilen Operasyonlar

Sahne ekipmanlarının ve dekorlarının zaman zaman biçimlerindeki farklılıklarından dolayı taşıma, yükleme, indirme ve kurulum gibi işlemlerinde özel yöntemler gerekebilir. Buna istinaden bu tip elle idare edilen operasyonların gerekli insan gücü doğru şekilde belirlenmelidir.

5. Çalışma Ortamı Sebebiyle Ortaya Çıkabilecek Potansiyel Tehlikeler

Bu başlıkta ise performans sahnelerinin yapılarından kaynaklı, piroteknik, kiroteknik, lazer ışık gösterisi vb. bulundurmaları durumunda özel koruma tekniklerinin kullanılması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Olası bir aksilikte kullanılan tekniklerin uzmanlarının orada bulunması ve müdahale edebilmeleri mümkün olmalıdır.

6. Dış Mekan Performansları

Sahne performansının açık havada olması sahneye özel üretilmiş olan ekipmanlar ve dekorların çeşitli hava şartlarına maruz kalabilmesi ihtimalini doğurur. Yağmur, aşırı sıcak, aşırı soğuk, sert rüzgar, vb. koşullarda düşme, kopma, parçalanma elektrik kaçağı gibi risklerin göz önünde bulundurularak güvenlik önlemlerinin alınması büyük önem taşımaktadır.

7. Kimyasal Tehlikeler

Performans sahnelerinde uygulanan özel gösteri tekniklerinde kullanılan çeşitli kimyasal maddeler zehirlenme veya akut komplikasyonlara sebep olabilir. Bu sebeple bu maddelerin test edilmiş ve buna göre önlemleri alınmış olmaları iş güvenliği açısından önem arz etmektedir.

8. Ekipman ve Malzeme Sebebiyle Ortaya Çıkabilecek Potansiyel Tehlikeler

Bu başlık altında sahne kurulumlarında kullanılan özellikle elektrikli ekipmanların kondisyonları, birbirleriyle uyumluluğu test edilmiş

olmalıdır. Bu alandaki ihmaller yangın, sahne çökmesi, patlama gibi en yüksek risk teşkil eden iş kazalarına yol açabilmektedir. Bu sebeple kullanılan ekipmanlar incelenip sonuçlara göre özel önlemler alınmalıdır.

9. Biyolojik Tehlikeler

Uzun süreli kalmak üzere kurulmuş sahnelerin, dar, küçük alanları ve özellikle kapalı bölgelerinde oluşabilecek mantar ve küf türleri yüksek risk teşkil edebilir. Bu risklerin dikkate alınıp, düzenli temizliğin yapılması ve beraberinde alınabilecek önlemlerin alınması gerekmektedir.

6. SONUÇ

Tez kapsamında sahne kurulumu ve yönetimi açısından riskler dünyadaki örnekler üzerinden tespit edilmiş yine dünyadaki, özellikle Avusturalya ve Kanada, mevzuatlar ve örnekler üzerinden gidilerek bu risklerin nasıl asgariye indirilebileceği tartışılmıştır. Özellikle truss kurulumları öncesi son kontrollerin yapılması, çalışanların baret, kişisel kemer gibi özel kıyafetleri giymesi, ses mühendisleri için özel alanların belirlenmesi ve kullandıkları ekipmanların da koruma altına alınması konuları bu alanda oldukça önem taşımaktadır.

Tartışma bölümünde örnek verilen iş güvenliği önlemleri alınmadığında ve ihmal edildiğinde ortaya çıkacak sonuçlar çok seyircili performanslarda standartlara göre daha büyük bir risk oluşturmaktadır. Örnek Olay İncelemesi başlığı altında “Metallica” konserine 45.000 üzerinde seyirci katılım gerçekleştirmiştir. Bu sayıda ve daha yüksek katılımın gerçekleştiği performans sahnelerinin kurulumlarında yapılan en küçük bir ihmal bile çok büyük bir risk teşkil etmektedir.

Türkiye eğlence sektörü özelinde bu tip ihmallerin önüne geçebilmek için tartışma bölümünde bahsedilen Avusturalya Eğlence Endüstrisi Birliği ve Medya ve Sanat Birliği ortaklığında yazılan “Safety Guidelines for the Entertainment Industry” mevzuatının konu başlıklarını içeren bölümdeki örnekler ve önerilerin yeni bir mevzuat yazılarak sektöre uyarlanması birinci adım olarak kabul edilebilir. Türkiye’de bu sektöre özel bir mevzuatın bulunmaması çok yüksek katılım gerçekleştirilen sahnelerin yüksek risk taşımaya sebep olmasıyla beraber sektör çalışanlarının durumu kabullenip, mesleki deformasyon sendromuna sebep olmaktadır. Dolayısıyla, sektör çalışanları ihmale giderek yatkınlaşmışlardır.

Bu mevzuat oluşturulduktan sonra uygulanabilmesi için sektörün tamamına eğitim verilmesi yoluyla uygulaması yaygınlaştırılabilir. Mevzuatın yaygınlaştırılmasıyla sektördeki bilinç artırılarak iş kazalarının önlenmesi adına önemli bir adım atılmış olur.

Bu sektör için yeni yazılacak olan mevzuatın uygulamasının kontrol edilebilmesi aşamasında ise yaptırım uygulayacak mercilerin konunun uzmanlarından seçilmesi veya konu hakkında detaylı eğitim almış olması esas kabul edilmelidir. Örnek bir kontrol modelinden bahsedilecek olursa aşağıdaki şekilde bir yaklaşım uygun olacaktır.

1. Sahne kurulmadan önce performans planının bir bilirkişi tarafından incelenip olası risklerin çıkarılarak bir ön analiz yapılması
2. Sahne kurulumu sırasında sahne büyüklüğüne göre sürekli olarak bir veya değişimli olarak daha fazla gözlemci bulunması
3. Performans sırasında acil müdahale ekiplerinin (teknik, sağlık vb.) hazır durumda bulunması ve mevzuata göre eğitilmiş olması
4. Performans tamamlandıktan sonra gerçekleşmiş olan herhangi bir ihmalin ve iş kazasının bilirkişi tarafından analiz edilmesi ve eğer yaptırım uygulama ihtiyacı varsa gerekli mercie iletilmesi
5. Yaptırımların uygulanması

Yukarıdaki modelin sağlıklı şekilde uygulanması halinde olası iş kazalarının azami derecede önüne geçileceği öngörülmektedir. Sonuç olarak, tezin Türkiye özelinde bu alana ait çalışmalar için literatürdeki boşluğu doldurması hedeflenmiştir. Bu alanda yapılmış olan çalışmaya hiçbir Türkçe kaynak bulunamaması da bu savı destekler niteliktedir. Gelişen dünya düzeninde ve özellikle Türkiye’de eğlence sektöründe hizmet veren organizasyon firmalarının veya organizatörlerin hem çalışanları hem de seyircileri için iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunu önemseyerek bu alanda yapılacak olan çalışmalara destek vermeleri gerekmektedir. Bu alanda oluşturulacak olan bir mevzuat ve yetişecek uzmanlar, bir topluluğun eğlence için gittiği bir mekandaki riskleri en aza indirgeyerek büyük felaketlerin önüne

geçmiş olacaktırdır. Sektöründe, alanında iş güvenliği ve işçi sağlığı açısından gelişmesi adına ivediyle bu konu ele alınmalıdır.

Bu modelin, uygulanabilmesi, Türkiye Cumhuriyeti Kùltür Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı kurumlarının sorumluluğuna girmektedir. Gereklili tasarıların, yetkili kurumlar tarafından yazılmamış olması, sektördeki boşluğun ve ihmal yüksekliğinin temel sebebidir. Bu hususta, ilgili bakanlıkların alanda görev almakta olan, iş kazası tecrùbesi bulunan uzmanlardan destek alarak, bu tezdeki öneriler ışığında sektöre özel bir mevzuat yazma çalışmalarını başlatmalıdırlar. Aksi halde, bu tür kazalar ve ihmallerin gerçekleşmesi öngörülebilir. Yaptırım olmadığı sürece, kazaların ciddiyeti sadece gerçekleştikten sonra anlaşılabilir. Bu sebeple, doğru uygulama ve yaptırımların, ilgili devlet kurumları tarafından düzenlenmesi gerekmektedir.

7.ÖZET

SAHNE KURULUMLARI VE YÖNETİMLERİ SIRASINDA İŞ GÜVENLİĞİ VE İŞÇİ SAĞLIĞI: ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ

Tüm meslek dallarında hizmet veren işçilerin, hem fiziksel hem de ruhsal iyilik durumlarını en üst düzeye ulaştırmak aynı zamanda çalışma koşullarının sağlıklarını olumsuz yönde etkilemesini engellemek için iş güvenliği ve işçi sağlığı mevzuatlarına uyulması büyük önem taşımaktadır. Kısacası işin insana ve insanında işine uyum sağlaması açısından iş güvenliği ve işçi sağlığı oldukça önemlidir.

Tez kapsamında, sahne kurulumu ve yönetimi konuları iş güvenliği ve işçi sağlığı konuları üzerine temellendirilerek irdelenmiştir. Bunun yanı sıra, iş güvenliği ve işçi sağlığı başlıklarının tarihsel gelişimi üzerinde de durulmuştur. Hedef sahne kurulumu ve yönetimi alanında yapılacak çalışmalar için bir model önerisi ve bu sayede kaynak oluşturmaktır.

Anahtar Kelimeler: İş Güvenliği, İşçi Sağlığı, Sahne Kurulumu, Sahne Yönetimi

8.SUMMARY

OCCUPATIONAL SAFETY AND WORKERS HEALTH DURING PERFORMANCE STAGE CONSTRUCTIONS: A CASE STUDY

It's highly important for work safety and workers' health regulations to be complied by all types of workers to prevent workplace conditions to affect their health and raising both their physical and psychological well-being. In short, in terms of adaptation of business to people and vice versa is very important for work safety and the workers' health.

Under the thesis, stage setup and management issues were discussed based on occupational safety and health issues. In addition, the historical development of topics for occupational safety and health has also been focused on. Creating a base for studies to be conducted in the target area for stage setup and management.

Keywords: Occupational Safety, Workers Health , Stage Setup , Stage Management

9.KAYNAKLAR

[1] Aydın, U., Karaca, N.G., Özgüler, V.C., Karaca, E., Güngör, Y. ve Demir, M. “Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Rolü”, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi. 2012.

[2] Özkılıç, Ö. “İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemleri Ve Risk Değerlendirme Metolojileri”, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayınları, Yayın No: 246, Mart 2005, s.31.

[3] İş Güvenliğinin Boyutları ve Temel İlkeleri, <http://www.isguvenligi.net/is-guvenliginin-boyutlari-ve-temel-ilkeleri/> Erişim Tarihi: 2018 Nisan 2

[4] Rojhat Genç, Metalürji Sektöründe İş Güvenliği Ve İşçi Sağlığının İstatistiksel Analizi, Yüksek Lisans Tezi, , s.4, İstanbul, 2012^[L]_[SEP]

[5] Tankut Centel., Bireysel İş Hukuku, Beta Yayınları, s.25, İstanbul,1994

[6] Tuğçe Şükran AYDIN, Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerde İş Güvenliği Ve İşçi Sağlığı Uygulamalarının İş Kazalarının Önlenmesi Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, s. 18, İstanbul, 2015

[7] B Tanış., İşçi Sağlığı ve Güvenliğinden İş Sağlığı ve Güvenliğine s.17, 2010

[8] Yusuf Alper., “Bazı Ülkelerde İşçi Sağlığı-İş Güvenliği Uygulamaları ve Türkiye’deki Uygulama İle Karşılaştırılması”,Sosyal Siyaset Konferansları,^[L]_[SEP]37-38’nci Kitaplar, İstanbul Ün. Yay., No:3662.,1992.^[L]_[SEP]

[9] Şerif Çetindağ, İş Sağlığı ve Güvenliği'nin Tarihsel Gelişimi ve Mevzuattaki Güncel Durum, <http://www.toprakisveren.org.tr/2010-86-serifcetindag.pdf>
Erişim Tarihi: 2018 Nisan 2

[10] Milli Eğitim Bakanlığı, İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı, MEB Yayınları, s.2, Ankara, 2014

[11] Şerif Çetindağ, İş Sağlığı ve Güvenliği'nin Tarihsel Gelişimi ve Mevzuattaki Güncel Durum, <http://www.toprakisveren.org.tr/2010-86-serifcetindag.pdf>
Erişim Tarihi: 2018 Nisan 2

[12] İstanbul Uzman, ISG Kavram ve Kuralları Gelişimi, egitim.druz.com.tr/indir/isg-kavram-ve-kurallarinin-gelisimi

[13] Wayne Middleton and Lyndall Milenkovic, Advice For Managing Major Events Safely, **Worksafe Victoria** , Australia, 2006

[14] Şerif Çetindağ, İş Sağlığı ve Güvenliği'nin Tarihsel Gelişimi ve Mevzuattaki Güncel Durum, <http://www.toprakisveren.org.tr/2010-86-serifcetindag.pdf>
Erişim Tarihi: 2018 Nisan 2

[15] Wayne Middleton and Lyndall Milenkovic, Advice For Managing Major Events Safely, Worksafe Victoria , Australia, 2006

[16] Mary Thomann, The Employer Guide to Occupational Health and Safety, Australian Entertainment Industry Association, Melbourne, 2004.

[17] Australian Entertainment Industry Association and the Media Entertainment and Arts Alliance, Safety Guidelines for the Entertainment Industry, Australia, 2001

[18] Australian Entertainment Industry Association and the Media Entertainment and Arts Alliance, Safety Guidelines for the Entertainment Industry, Australia, 2001

[19] Australian Entertainment Industry Association and the Media Entertainment and Arts Alliance, Safety Guidelines for the Entertainment Industry, Australia, 2001

[20] Australian Entertainment Industry Association and the Media Entertainment and Arts Alliance, Safety Guidelines for the Entertainment Industry, Australia, 2001

[21] Australian Entertainment Industry Association and the Media Entertainment and Arts Alliance, Safety Guidelines for the Entertainment Industry, Australia, 2001

[22] Metallica Stage Accident In Edmonton, 2012.
<https://www.youtube.com/watch?v=mP2hcW2--5c> Erişim Tarihi: 2018 Nisan 7

[23] Michael W. Smith Concert Set Up Time-Lapse, 2013.
<https://www.youtube.com/watch?v=Wb2LEOXWNME> Erişim Tarihi: 2018 Nisan 20

[24] Turn it On Again Tour Stage Setup, 2012.
<https://www.youtube.com/watch?v=8Cah2Z2Kilk> Erişim Tarihi: 2018 Nisan 15

[25] Inna Konseri, Uniq Maslak, İstanbul, 2018.
<http://www.turkiyegazetesi.com.tr/fotogaleri/unlu-sarkici-istanbul-da-sahne-kazasi-gecirdi-pistten-dustu--10003.aspx?O=1> Erişim Tarihi: 2018 Mayıs 26

[26] AKM Tören Alanı, Ankara, 2017.
<http://www.haberturk.com/video/haber/izle/ankarada-ataturk-kultur-merkezine-kurulan-sahne-coktu/198917> Erişim Tarihi: 2018 Mayıs 26

[27] TV8 Stüdyoları, İstanbul, 2013.

<http://beyazgazete.com/video/webtv/televizyon-40/yetenek-sizsiniz-turkiye-mersin-extreme-grubu-kaza-yapti-17-kasim-2013-417810.html> Erişim Tarihi:
2018 Mayıs 26

[28] Erzurumoğlu K., Köksa K., Gerel İ., İnşaat Sektöründe Fine-Kinney Metodu Kullanılarak Risk Analizi Yapılması, 2015

10. EKLER

EK-1: Istanbul Maslak UNIQ İna Konseri Risk Analizi örneği

EK-1: İstanbul Maslak UNIQ İna Konseri Risk Analizi örneği

NO	FAALİYET	TEHLİKE	RİSK	ETKİLENEK KİŞİLER	MEVCUT ÖNLEMLER	RİSK DEĞERLENDİRME SONUCU					DÜZELTİCİ FAALİYETLER						
						OLASILIK	FREKANS	ŞİDDET	RİSK DEĞERİ	ÖNCELİK SIRASI	ALINACAK İLAVE ÖNLEMLER	OLASILIK	FREKANS	ŞİDDET	RİSK DEĞERİ	SORUMLU	ACIKLAMA GERÇEKLEŞME TARİHİ
1	Canlı performans – Podyum üzeri	Performans sırasında sahnede bulunanların düşmesi	Yaralanma Ölüm	Sanatçılar – Teknik ekip		3	2	40	240	2	1.Podyumu taşıyan demir konstrüksiyonun sağlamlığının kontrol edilmesi gerekmektedir. Ağırlık ve sallantı testine tabi tutulması gereklidir. 2.Düşüş riskine karşın, podyumun hemen önündeki zeminin düşüş şiddetini hafifletecek bir malzeme ile kaplanması gereklidir.	1	2	40	80	İSVEREN	Faaliyet kontrolleri uygulanmakta, önlem aksiyonların uygunluğu sürekli olarak kontrol edilmektedir.
2	Canlı performans – Podyum üzeri	Performans sırasında sahne podyumunun çökmesi	Yaralanma Ölüm	Sahne önü izleyicileri		3	2	40	240	2	1. Herhangi bir podyum parçasının kopması ve fırlaması riskine karşın kısa branda gerilmesi gereklidir. 2. İzleyicileri uyarıcı levhalar yerleştirilmelidir.	1	2	40	80	İSVEREN	Faaliyet kontrolleri uygulanmakta, önlem aksiyonların uygunluğu sürekli olarak kontrol edilmektedir.

11.ÖZGEÇMİŞ

Adı ÇAĞLAYAN

Soyadı KARAGÖZLER

Doğum Yeri ve Tarihi 18.07.1989, Tekirdağ

Eğitimi (tarih sırasına göre yeniden eskiye doğru)

2014- İstanbul Teknik Üniversitesi Devlet Konservatuarı-
Müzik Teknolojileri Bölümü

2007- Tekirdağ Anadolu Lisesi

Yabancı Dili İngilizce